



**Ett informationsmaterial om
ungas alkoholanskaffning via
sociala medier**

Om materialet

Syftet med materialet är att ge dig som trygg vuxen i närheten av barn och unga kunskap om ungas alkoholvanor, kopplingen till sociala medier samt verktyg för att agera både i förebyggande syfte och senare skeden. Informationsmaterialet är framtaget av Prinsparets Stiftelse i samarbete med Systembolaget och innehåller information från bland annat Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) och polisen.se.

Materialets namn, ”Hink finns”, kommer ifrån ett vanligt uttryck i profilename på så kallade hinkkonton, konton på sociala medier som skapas av personer som säljer eller erbjuder alkohol till unga. En kartläggning från CAN visar att 12 procent av unga i åldrarna 16 till 21 år har köpt alkohol via sociala medier.

Att barn och unga på olika sätt får tillgång till alkohol har varit en utmaning i alla år, men i och med digitaliseringen har sätten förändrats. Många vuxna saknar en uppdaterad bild av hur unga införskaffar alkohol, var den kommer ifrån och vilka som säljer den. Tanken med informationsmaterialet är inte att bidra till oro, utan istället bidra med kunskap så att vi som trygga vuxna i närhet av barn och unga kan ha koll på läget och stötta utan att döma eller projicera våra egna rädslor på dem. Samtal om nätvardagen mellan barn, unga och vuxna är en viktig skyddsfaktor mot utsatthet. Vår förhoppning är att du med detta material som stöd känner dig trygg och väl förberedd, så att du kan initiera livsviktiga samtal om alkohol med unga i din närhet.

Det finns så mycket som är bra med nätet...

...det är ju därför vi använder det! Prinsparets Stiftelse har en vision om att alla barn och unga ska ha möjlighet att vara sig själva. På många sätt möjliggör nätet för just det.

Nätet innebär stora möjligheter för barn och unga att lära sig nytt, kommunicera både globalt och lokalt och uttrycka sig i ord och bild. Samtidigt kan nätet också medföra en utsatthet, exempelvis om barn och unga på ett enkelt sätt kan köpa alkohol genom sociala medier. Prinsparets Stiftelse arbetar med förebyggande insatser för att främja en medmänsklig och trygg digital värld för barn och unga, och vi hoppas därför att du som förälder eller annan trygg vuxen i barnets närhet har användning för detta informationsmaterial om illegal alkoholförsäljning på sociala medier.

Barn och unga befinner sig redan på nätet i stor utsträckning. Tillsammans kan vi skapa förutsättningar för en tryggare nätvardag.

Kim Waller, generalsekreterare Prinsparets Stiftelse



**Tryggare
nätvardag**

Om Systembolaget

Systembolagets uppdrag är att med ensamrätt och med ansvar och god service sälja alkoholdrycker samt att informera om alkoholens skadeverkningar. Syftet med Systembolaget är att begränsa alkoholens skadeverkningar genom att bolaget inte drivs med vinstintresse och att tillgången begränsas både genom antal butiker och begränsade öppettider. Att sälja med ansvar innebär att inte sälja till personer som är under 20 år, inte heller till personer som är märkbart påverkade eller vid misstanke om langning.

Systembolaget gör också nationella återkommande informationskampanjer mot langning. På uppdrag av Systembolaget har CAN kartlagt hur unga anskaffar alkohol. På Systembolaget vill vi öka kunskapen kring hur unga får tag på alkohol och vilken roll sociala medier spelar för deras möjlighet att få tag på alkohol. Rapporten visar att det är de yngsta, 16-17-åringarna, som i störst utsträckning skaffar alkohol via sociala medier, de som har svårt att få tag på alkohol från mer ansvarstagande vuxna.

Det är allvarligt eftersom det finns samband mellan alkoholkonsumtion och berusningsdrickande tidigt i livet och alkoholproblem senare i livet. På kort sikt riskerar de problem som de ångrar efteråt, som att hamna i slagsmål och konflikter, som brottsoffer eller förövare.

Anna Raninen, strateg alkoholkonsumtion och hälsa, ansvarig för alkoholforskning, Systembolaget

Ungas alkoholanskaffning via sociala medier

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) har på uppdrag av Systembolaget kartlagt hur unga anskaffar alkohol. Undersökningen, som är den första nationella studien av sitt slag, genomfördes hösten 2021 med drygt 5000 svarspersoner i åldrarna 16 till 21 år.

Undersökningen visar bland annat att det finns stora regionala skillnader i hur unga anskaffar alkohol. I storstadsregioner som Stockholm angav 27 procent av unga att de hade köpt alkohol via sociala medier, att jämföra med 12 procent för hela landet.

De ungdomar som hade handlat alkohol via sociala medier var i högre grad riskkonsumenter av alkohol, jämfört med övriga alkoholkonsumerande ungdomar.

De tre vanligaste anledningarna till varför unga köper alkohol via sociala medier:

1. För ung för att handla på annat håll
2. Det var det enklaste sättet att få tag på alkohol
3. Det var det snabbaste sättet att få tag på alkohol

12%

av unga i åldrarna 16 till 21 år har köpt alkohol via konton på sociala medier

Om hinkkonton och fulsprit

Att köpa alkohol via hinkkonton på sociala medier kan vara riskfyllt av flera anledningar. Utöver att det kan innebära att unga möter upp okända personer på för dem okända platser, [varnar polisen](#) för att så kallad fulsprit säljs till unga via sociala medier. I vissa fall säljs fulspriten i flaskor med falska etiketter, i andra har den tappats upp i flaskor med riktiga etiketter.

Fulspriten kan, om den innehåller metanol, orsaka allvarliga skador och livshotande tillstånd, exempelvis kramper, synrubbingar och hjärnskador. Fulsprit med metanol skiljer sig inte ifrån ”vanlig” alkohol (etanol) varken i lukt eller i färg, och det är därför svårt att själv avgöra vad en flaska innehåller.

Om du misstänker att någon har blivit metanolförgiftad är det viktigt att du

- hjälper personen att uppsöka sjukvård
- kontaktar [Giftinformationscentralen](#), akut 112, inte akut 010-456 67 00.

Källa: [polisen.se](#) ; [giftinformation.se](#)

Om du har sett ett konto som säljer alkohol till unga kan du tipsa polisen på 114 14

Vad säger lagen?

All försäljning av alkohol via sociala medier strider mot alkohollagen (2010:1622) och kan vara straffbart som olovlig försäljning av alkohol. Dessutom är olovligt anskaffande av alkohol, s.k. langning, till en underårig eller märkbart påverkad person olagligt. Att köpa alkohol av en langare är inte straffbelagt enligt alkohollagen, men om alkoholen är oregistrerad (insmugglad eller hembränt) kan köparen dömas för brottet olovlig befattning med smuggelgods enligt smugglingslagen (2000:1225).

Hur arbetar polisen?

Utöver att utreda brott (t. ex. langning eller olovlig befattning med smuggelgods) ska polisen ingripa mot

- ungdomar under 20 år som är berusade och/eller bär på alkohol
- ungdomar under 18 år som har sällskap med någon som bär på alkohol

I arbetet kan polisen direktförverka alkoholen, vilket innebär att polisen håller ut den. Om någon är under 18 år, som antingen är påverkad, innehar alkohol eller är tillsammans med någon annan som har alkohol kontaktar polisen föräldrarna och ber dem hämta sina barn.

Plattformarnas reglering

Försäljning av alkohol är otillåtet enligt de flesta av de sociala plattformarnas användarvillkor. Det innebär att inlägget kan tas bort och att den användare som ägnar sig åt alkoholförsäljning kan stängas av. Om du ser ett inlägg eller konto som säljer alkohol kan du anmäla det till plattformsföretaget.

Ur företagens communityregler:

- [Snapchat](#) förbjuder användandet av appen för främjande av alkohol och för olagliga aktiviteter.
- [Instagram](#) förbjuder användandet av appen för att köpa eller sälja alkohol mellan privatpersoner
- [TikTok](#) förbjuder användandet av appen för handel med samt innehåll med erbjudanden om köp av alkohol

Hur anmäler jag inlägg och konton som strider mot communityreglerna?

Gemensamt för de olika plattformarna är att det är möjligt att anmäla innehåll som strider mot communityreglerna både i appen och på företagens hemsidor. Klicka på länkarna nedan för mer information om hur du anmäler.



TikTok



Instagram



Snapchat

Vad kan jag göra som trygg vuxen?

I förebyggande syfte

Ha en öppen dialog med ditt barn om inställning till alkohol och de risker alkohol kan medföra. I samtalet är det viktigt att lyssna på vad barnet tycker och tänker, att inte skuldbelägga eller lägga över din oro på barnet och att vara noga med att uppmuntra barnet om hen vågar berätta.

I förebyggande syfte kan du också kroka arm med föräldrar till ditt barns kompisar. På så vis är ni fler som har koll och kan hjälpa varandra att hjälpa barnen.

Om något händer

Om något händer ditt eller någon annans barn relaterat till alkoholförsäljning på sociala medier är det viktigaste att prioritera barnets trygghet i situationen. Om du inte på egen hand kan sätta barnet i trygghet är det viktigt att du tar hjälp, exempelvis genom att ringa polisen; akut på 112, ej akut på 114 14.

På nästa sida hittar du olika resurser som finns tillgängliga för dig som trygg vuxen, både i förebyggande syfte och om något händer!

Resurser för dig som trygg vuxen

Här har vi samlat information och kontaktuppgifter till några av de många myndigheter och organisationer som på olika sätt arbetar för att skapa trygghet för dig och dina barn i fråga om alkoholförsäljning på sociala medier.

Information om ungas alkoholvanor och hur du som förälder kan prata med unga om alkohol

[Tonårsparlören](#), som drivs av IQ, innehåller information om ungas alkoholvanor, råd och stöd för hur du agerar i enskilda situationer (t.ex. om din tonåring kommer hem full) och tips om hur du pratar om alkohol med din tonåring.

På [Drugsmart](#), som drivs av CAN, kan du ta del av kunskap och statistik om alkohol. Du kan också ställa frågor och få hjälp med var du kan vända dig för mer svar.

Om du eller ditt barn har sett ett konto som säljer eller på annat sätt erbjuder alkohol på sociala medier

Om du har sett eller hört något som kan hjälpa polisen att upptäcka, utreda eller förebygga brott kan du tipsa om brott. Du kan tipsa om brott på 114 14 eller på [polisen.se](#).

Läs mer om vad du ska tänka på när du lämnar ett tips på [polisen.se](#). OBS! Vid pågående brott ska du alltid ringa till 112.

Du kan även anmäla kontot och eventuella inlägg som kontot har gjort direkt till plattformsföretaget samt spara digitala bevis (exempelvis skärmdumpar på konversationer eller kommentarsfält).

Diskutera mera: case

På denna sida hittar du två case som du kan använda för att fundera på och diskutera informationen i detta material, antingen för egen reflektion, i samtal med andra föräldrar eller kanske till och med i förebyggande samtal med din tonåring. I diskussionen får du gärna använda dig av de tillhörande frågorna.

1 Sami och Lo går i nian, och snart är det skolavslutning. De är bjudna på en stor fest med instruktionen att ta med egen dricka. Lo har testat alkohol några gånger förut och har fått kontakt med en person som säljer alkohol via sociala medier. Lo ska träffa personen i en lägenhet på andra sidan stan och vill att Sami ska följa med. Sami har inte druckit alkohol förut och tycker det känns läskigt att åka hem till en okänd person, men vill samtidigt ställa upp för Lo som säger att det är jätteviktigt att inte vara "den enda utan dricka" på festen.

- Lo säger att det är viktigt att inte vara "den enda utan dricka". Varför är det viktigt för Lo?
- Sami tycker att det känns läskigt att köpa alkohol från en okänd person. Varför tror du Sami känner så?

2 Vanja har precis börjat tvåan i gymnasiet och ska gå på insparkefest. Vanjas kompisar får alkohol från sina äldre syskon, men Vanjas storebror säger nej. Istället köper Vanja alkohol från en person som hen fått kontakt med på sociala medier. I inlägget Vanja såg var det bild på flaskor av ett märke som Vanja känner igen, men när Vanja möter upp säljaren ser flaskorna inte helt ut som de på bilden. Flaskorna är större, och etiketten har andra färger än Vanja kommer ihåg. Säljaren säger att det är samma som på bilden men går med på att sänka priset. Vanja köper två flaskor.

- Vanjas storebror vill inte köpa ut, och Vanja hittar därför ett annat sätt att införskaffa alkohol. Gör Vanjas storebror rätt som säger nej?
- Vanja noterar att flaskorna skiljer sig från de hen sett på sociala medier. Vad finns det för risker med detta?

Referenser

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2022). **Drugsmart.**

Giftinformationscentralen (2022). **Metanol.**

Guttormsson, U., Åström, V. (2022). **Ungas alkoholanskaffning via sociala medier.** Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

IQ (2022). **Tonårsparlören.**

Meta (2022). **Communityregler** (per 1 juni 2022).

polisen.se (2020). **Polisen varnar – farlig fulsprit säljs till ungdomar via sociala medier.**

polisen.se (2020). **Tipsa om brott.**

polisen.se (2021). **Unga och alkohol - polisens arbete.**

Snap Inc. (2022). **Community-riktlinjer** (per 1 juni 2022).

TikTok (2022). **Community-riktlinjer** (per 1 juni 2022).